

fot. Kościół pw. św. Barbary

09. Bykowina

B ykowina była do końca XVII wieku przysiółkiem Kochłowic. Początki osadnictwa na tym terenie mają związek z działalnością kamieniołomu, który funkcjonował w tym miejscu aż do XX wieku w miejscu obecnego kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

D ata powstania gminy bykowińskiej nie jest znana. Na pewno było to przed 1789 rokiem, z tego czasu bowiem jest zachowane wyobrażenie pieczęci gminnej Bykowiny. Przedstawia ona wzgórze z wejściem do sztolni, na którym rośnie drzewo. Posiadanie własnego herbu świadczyło w państwie pruskim

o samodzielności prawnej, należy więc mniemać, że Bykowina była wówczas już niezależna od Kochłowic.

W 1825 roku wybudowano na terenie Bykowiny cynkownię „Turzo”, która działała do roku 1919. Po powstaniach śląskich Bykowina została uroczystie przejęta przez władze polskie 20 czerwca 1922 roku.

W 1951 roku obszar Bykowiny włączono do miasta Nowy Bytom, a osiem lat później Bykowina stała się jedną z dzielnic Rudy Śląskiej.

na cele kościelne nie zaadaptowano części budynku szkoły, to tutaj na modlitwach spotykali się okoliczni mieszkańcy. Kapliczka była murowana, przykryta dwuspadowym dachem zwieńczonym sygnaturką. Oficjalne msze odprawiali tu trzy razy do roku duszpasterze z pobliskich Kochłowic. Została wyburzona przez hitlerowców w roku 1940.

4. Stara chałupa

Obok kapliczki stała niegdyś drewniana chata robotnicza, nazywana „stara chałupa”. Wzniesiono ją ok. połowy XIX wieku w tzw. konstrukcji wieńcowej, tradycyjnej metodzie stosowanej w budownictwie drewnianym. Konstrukcja ta (zwana również węgiową lub

zrębowa) polega na wznoszeniu ścian z belek, które w narożnikach kształtują się w taki sposób, że wzajemnie się zazębiają. Szczeliny pomiędzy belkami wypełnia się sznurami lub słomą. Domy wybudowane w taki sposób to nierzadki widok na polskich wsiach. Szczególnie piękne przykłady tego budownictwa znajdujemy we wschodniej części kraju. Chatę z Bykowiny rozebrano w 1987

roku i przeniesiono do Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie”, gdzie w 2007 roku została odtworzona i tam można ją oglądać. Upamiętnia ją tabliczka informacyjna, stojąca naprzeciw kamienicy położonej przy ul. 11 Listopada 5.

5. Budynek przy Bocznej 2

Przy ul. Bocznej pod numerem 2 widzimy budynek o prostych elewacjach z ciekawie opracowanym narożnikiem mieszczącym wejście główne. Uwagę zwracają podpory, o dekoracyjnym charakterze osiągniętym za pomocą rytmicznie wysuniętych bloków cegieł. Rozwiązanie tego typu to dalekie echo modnego w latach 20-tych XX wieku ekspresjonizmu ceglano (niem. Backsteinexpressionismus). Architekturę tego nurtu cechowało dekoracyjne użycie klinkieru na elewacjach, którym nadawano dynamiczny charakter poprzez wysuwanie, cofanie i niestandardowe układanie poszczególnych cegiełek. Czołowym przedstawicielem tego stylu był niemiecki architekt Fritz Höger.

6. Domy przy Krętej

Dochodzimy do ulicy Krętej i skręcamy w prawo. Po naszej prawej stronie widzimy zespół domów mieszkalnych o elewacjach opracowanych w kamieniu. Wybudowano je jeszcze w XIX wieku przy użyciu piaskowca wydobytego z pobliskiego kamieniołomu, który działał tu najpewniej od XVII wieku. Bykowiński kamieniołom, usytuowany w miejscu obecnego kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, unieruchomiono w 1935 roku. Kamień był oprócz drewna najczęściej używanym su-

rowcem do budowy domów aż do XIX wieku. Obejmująca większość dziedzin przemysłu industrializacja wpłynęła wówczas na umaszynowanie procesu wytwarzania cegieł, co przełożyło się na ogromną popularność tego budulca.

7. Kościół

Przy ul. W. Stwosza położony jest kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Decyzję o budowie świątyni podjęto w 1935 roku i jeszcze w tym samym roku została ona wzniesiona. Projekt powierzono budowniczemu diecezjalnemu - Janowi Affie. Budowla jest stosunkowo skromna - tynkowane elewacje urozmaicono poprzez zastosowanie cokołu obłożonego kamieniem oraz profilowanego gzymsu wieńczącego. Centralnym punktem bryły jest usytuowana od zachodu wieża przykryta zgeometryzowanym hełmem. Całość realizacji budzi skojarzenia z modernizmem. Wnętrze jest skromne, z nawami

wydzielonymi za pomocą filarów. Przy kościele, w 1936 roku wybudowano plebanie w podobnej, modernistycznej stylistyce.

8. Osiedle

Z ulicy Zgody wracamy na ulicę R. Siekiela i stamtąd skręcamy w ulicę Plebiscytową. Po naszej lewej stronie wyrasta ogromny 11-piętrowy blok mieszkalny, zwany potocznie „żyłeta”. Po prawej zaś rozciąga się osiedle domów wybudowanych w latach 50-tych. Większość obiektów znajdujących się na terenie tego kompleksu posiada zbliżoną formę architektoniczną - to dwukondygnacyjne budynki wzniesione na planie prostokąta, przykryte czterospadowym dachem wykonanym z dachówki ceramicznej. W zabudowę wkomponowane są również bloki mieszkalne o większym gabarycie, przykryte płaskimi dachami.

9. Strefa aktywności rodzinnej

Idziemy do końca ulicy Plebiscytowej, gdzie tuż przed skrzyżowaniem z ulicą J. Fordzika znajduje się teren rodzinnej strefy aktywności „Stara Bykowina”. Zorganizowano ją w miejscu starego basenu, który nie był użytkowany od lat 90-tych. Teren wyposażono w place zabaw dla dzieci, siłownię napowietrzną, ławki, stół do gry w ping-ponga oraz miejsce spotkań dla mieszkańców z możliwością urządzenia grilla. Dzięki tym licznym funkcjom strefa jest atrakcyjnym miejscem spędzania wolnego czasu dla okolicznych mieszkańców.

Górnośląska

1

Harcmistwa Józefa Pukowca

Pukowca

2

Do gródka - najstarszego zabytku Rudy Śląskiej

1. Kościół pw. św. Barbary

Budowany od początku lat 80-tych XX wieku kościół pw. św. Barbary został wzniesiony w dużej mierze siłami swoich parafian. Pod względem formalnym reprezentuje on architekturę postmodernistyczną, której zasadniczą cechą jest łączenie ze sobą różnych stylów architektonicznych.

2. Średniowieczny gródek

Gródek jest najstarszym zabytkiem na terenie Rudy Śląskiej. Charakterystyczny kopiec to pozostałość drewnianej, średniowiecznej warowni. O jej istnieniu milczą źródła pisane, przez co nieznane jest jej przeznaczenie. Cała wiedzę na temat zabytku dostarczają ustalenia archeologów. Pierwsze z nich przeprowadzono w 1980 r. przy okazji budowy oczyszczalni ścieków „Barbara”. Na podstawie odkrytych fragmentów ceramiki, a także gwoździ, podków i fragmentów kafli piecowych stwierdzono, że gródek powstał najwcześniej w II połowie XIII w. Wiadomo również, że przed połową XV w. zabudowania spłonęły. Z ustaleń archeologów wynika, że gródek otoczony był fosą i drewnianą palisadą, któ-

rej resztki odkryto na północnym zboczu kopca. W najwyższym punkcie stała drewniana wieża mieszkalno-obronna, prawdopodobnie na planie kwadratu. Odnalezione fragmenty kafli piecowych świadczą, że budynek posiadał ogrzewanie. Poniżej szczytu kopca widoczne jest dawne podgrodzie. W 1467 r. teren wokół gródka nabył od Stanisława Rudzkiego chłop Paweł Liatawa z Kochłowic. W dokumencie sprzedaży pada określenie: „fortbercz-

sko u kopca Kochlowskeho wedle stawu mlynskeho”. Wynika z tego, że w tym czasie warownia już nie funkcjonowała, a u jej podnóża był staw młyński. Młyn, zwany przez wieki „Młynem Budnego”, istniał do początków XX w.